

KISS JUDIT ÁGNES

Lackfi Jánossal

Lackfi János 1971-ben született Budapesten. Író, költő, műfordító. Egyetemi tanulmányait az ELTE BTK magyar–francia szakán végezte, majd az ELTE-n a Magyar Irodalomtörténet Tanszéken doktorált. Jelenleg a PPKE BTK Francia Tanszékén tanít.

Egy beszélgetésünkben így fogalmaztál magadról: neofita vagyok. Hogyan és mikor született meg benned ez az „új hit”?

Neofitaságon azt értem, hogy „hitéletem” alakulása eltért a szokásos egyházi rutintól. Egy „bennszülött” katolikust megkeresztelésétől első áldozásáig elcipelnek (jobb esetben elcsalogatnak) templomba, aztán vagy befejezettnek tekintik a dolgot, vagy még eltart az ügy bérnalkozásig, vagyis a felnőtt hitfogadalomig, amelyen sokszor „szervezetten” átzavarnak komplett 16–17 éves iskolai osztályokat is. Ami ezután következik, az már szubjektív döntés, valaki neveltetésére hallgatva (vagy éppen annak ellenére) újra megtér, esetleg automatikusan megmarad a keretek között. Ehhez képest nekem gyermekkori környezetemben akadt, aki még ösztönös istenhitemet is ellenjavallta, templomnak sátoros ünnepen se mentünk a közelébe, csakis turisztikai célzattal. Vagy ott volt például nagyanyám, akit nagyon szerettem, sokat voltunk együtt. Gyakorolta ugyan vallását, de valami miatt mégsem osztotta meg velem a hitét. Tizenkilenc-húsz évesen kezdtem misére járni, esküvőmön voltam elsőáldozó és teljesen tudatos döntéssel, huszonhárom évesen, a brüsszeli magyar Misszióban bérnalkoztam. Eddig a nacionalánál. Mármost az újhitűségnek megvan az áldása, de az átka is. Egyrészt új szemmel nézem felekezetemet, és háklisabb vagyok, jobban zavar az időnként rátelepült gagyi vagy képmutatás, mint azt, aki belenőtt, hozzászokott. Másrészt elefánt vagyok a porcelánboltban, keresztény körökben olykor túl nyers, talán szándékosan provokatív is tudok lenni, nem érzem zsigerből az illendőségi határokat, azt, hogy vagányságom esetleg sérti mások jóérzését. Lelkesedés-katolicizmusom hozadéka az is, hogy robbanékony lendülettel fogtam bele, ezért amikor elfogy a puskapor, legbelül menekülni kezdek Isten elől. Ezt Jónás-szindrómának szoktam nevezni, de eddig még sosem volt úgy, hogy a menetrendszerű cet meg ne érkezett volna.

Most a katolikus felekezethez tartozol. Korábban volt hozzá kötődésed? Ha nem, miért pont oda köt az „új hit”?

Katolikusnak kereszteltek, és mivel szintén katolikus feleségem vezetgetett a hit felé, nem volt ebből különösebb gondom. Hazataláltam, mondhatni. Kicsit körülnézve úgy látom, hogy az igazán nagy térítő-egyéniségek, akik nem valamiféle menedzseres teljesítménykényszerben nyüzsgönek, sokszor vissza is küldik a megérintett lelkű „pácienst” eredete helyére, vagyis kezdeti felekezetéhez. Hi-

szen az újban mindig könnyebb, izgalmasabb, kitartani viszont a régiiben hősiesség. Ez persze nem recept, de benső meggyőződéssel találkozok. Úgy érzem, fontos, hogy éppen a családom mindkét ágán nemzedékek óta vallott hit áramába kapcsolódtam be. Esetett volna persze másképpen, találkozhattam volna egy református vagy ortodox lánnyal. Mindemellett hitelvi síkon is nagyon sok olyan kincset találtam a katolicizmusban (oltáriszentség, gyónás, szentségi házasság), amelyek más felekezeteknél másképp vagy egyáltalán nem jelenülnek meg. Márpedig nekem ezek a mankók létfontosságúak: ilyen egy nyomorék lélek vagyok. „Aki áll, vigyázzon, el ne essen.” (Mondja bér málkózásakor kiválasztott szentem, a nagyszájú, keresztényfaló katonából lett Pál.) Ugyanakkor íróként szereztem énekeket zsidó hittankönyvbe és én jegyzem az evangélikus egyház megbízásából Luther Márton életéről létrejövő, Richly Zsolt rendezte animációs filmsorozat forgatókönyvét is, ebben semmi problémát nem látok, kihívást viszont annál inkább.

Megváltoztatta hited az írásaidat?

Ha az ember gondolkodása változik, az nyilván gondolatait tartalmazó írásain is nyomot hagy. Engem rengeteg személyes és intellektuális impulzus ért a hitem felől, Szent Ágoston, az egyházatyák, lelki írók irányából. Eleinte harcos nagy buzgalommal igyekeztem saját magam előtt is megindokolni hitemet, egyebek közt plébániai lapokban megjelent cikkekkel. Inkább talán tőlem kellett volna megvédeni a hitet, de a Jóisten igazán türelmes! Ezek is szükséges állomások voltak persze... Amikor a hit világa valóban betört az írásaim területére, és szinte elárasztotta azokat, az nem előre megfontolt szándékkal történt. Az 1990-es évek közepén lírai morzsalékok kezdtek el papírra „potyogni” a tollamból, és „legendákká”, versciklusokká szerveződtek, végeredményben öt szent lírai emléktörmelékeivé álltak össze. A kötet címe *Öt seb* lett, és tőlem független okokból, de szimbolikus módon végül a 2000-es évben jelent meg. Bújtatottan viszont a biblikus szófűzés, a népi vallásosság kicsit vajákos stílusa nagyon sokszor előbukkan írásaimban, prózában, versben egyaránt. Szabadságomban áll írni sok mindenről, többek között a hitbeliekről is.

Szerinted egy keresztény író írhat olyat, ami dogmatikailag ellenkezik az egyháza nézeteivel?

Vajon egy materialista írhat olyat, ami ellenkezik a gravitációval, az egyedfejlődés elméletével vagy a Mengyelejev-táblázattal? És ugyan minek tenné, ha meg van győződve ezek valóságosságáról? Bátran papírra veti, hogy „a stroncium nem létezik”, na bumm! Vajon egy ilyen gesztus tényleg értékes irodalmilag vagy csak a kevés számú kémikus olvasót froclizó provokáció? A dogmák ráadásul az egyház olyan sarkigazságai, mint például Krisztus isteni és emberi természetének egysége, a szentháromság egylényegű volta, Mária istenanyasága, és így tovább. Ilyen hittételekről a vers, a próza igen ritkán beszél közvetlenül. Ráadásul az író figurákkal dolgozik, és azok mindenfélet beszélnek összevissza, nyilván olyas-

mit is, amiben én nem hiszek. Nem gondolom, hogy betegesen rettegni kellene attól, mi illik és mi nem a meggyőződéséhez. Ráadásul a hívő számára a teremtett világ olyan puzzle, amely sokféleképpen összerakható, de sehogy sem teljes. Mindig hiányzik egy-két elem, és az újrakomponálás roppant izgalmas folyamat: túllontúl rövid embereszünkkel próbálunk felfogni olyasmit, amit magasabb rendű intelligencia szervezett eggyé! Egyébként egy következetesen gondolkodó ateista alighanem nagyon hasonló puzzle-t játszhat. Annak persze jóval nagyobb a valószínűsége, hogy más hívők számára megbotránkoztatót írunk le, de ez még, ugye, nem dogmatagadás, sokkal inkább ízlésbeli kérdés. A kegyes irodalmat ugyanis sokszor bébipapivá édesítik, ezért a templomjárók egy részének gyomra nemigen bírja a fűszeresebb ételeket... Nem is gondolom magamat felekezeti írónak. Bár számos keresztény olvasóm akad, műveimet tapasztalatom szerint sok olyan kétkedő, istenkereső vagy nem hívő is olvassa, akik különcc vallásosságommal együtt elfogadnak engemet, és ez öröm.

Mi a véleményed a „vallásos irodalomról”?

Attól függ, mit nevezünk annak. Az eklézsia-giccs szorosabb rokonságban áll a nem vallásos dilettantizmussal, mint a voltaképeni irodalommal. Minden vérbeli irodalom vallásos, ahogy minden igaz tudomány is. Nem tételeken, hanem lényege szerint, hiszen nem valami szép elvet akar bebizonyítani, hanem hűséggel bemutatni a teremtett világot. Létezik persze tételeken vallástalan, provokatív irodalom, ám ha egy alkotás túlságosan rövidre zárja az értelmezési lehetőségeket, akkor inkább pamfletről beszélhetünk, mint esztétikai értékről. A túllontúl szándékolt vallásosság is ilyen eredményre vezet. Ha megírja valaki, hogy mondjuk egy pap bűnbe esik, az önmagában nem vallásos vagy vallástalan irodalom. Lehet vallásos töltetű, ha minden vívódást és bűnbánatot plasztikusan érzékeltet. Lehet vallástalan, ha a bűn vonzó voltára és az ember esendőségére helyezi a hangsúlyt. Ha szépen és hitelesen írják meg, végeredményben mélyen emberi történet lesz, márpedig az emberbe eredendően bele van kódolva az Isten utáni sóvárgás.

Nagycsaládos vagy, ez összefügg a hiteddel?

Öt gyermekünk matematikai középárányos, hiszen feleségemék heten voltak testvérek, mi meg hárman... A viccet félretéve: a gyermekvállalásban persze ott a Gondviselésre hagyatkozás, hiszen ennyi embert élhető színvonalon eltartani ma nem csekély anyagi áldozattal jár. Más férfiak, ha viszik valamire a szakmájukban, és mondjuk az autók iránt érdeklődnek, negyvenéves korukra összehoznak a fenekük alá egy csilli-villi BMW-t. Engem hidegen hagynak az autók, legfeljebb absztrakt szépségként értékelem őket, de ugyanúgy nem vonzanak, mint az a perspektíva, hogy teszem azt, egy eredeti Michelangelo álljon a szalonomban. Az én BMW-m a gyerekeim, rájuk költöm, amit keresek, hiszen a nagycsalád luxus avagy extrém sport. Roppant büszke vagyok négy lányomra és a

fiamra, mert mindegyikük más karakter, idehaza sosem szünetel az egyensúly-játék. Ráadásul feleségem, Juli, amellett, hogy zseniális logisztikai háttérember, fantasztikus testi-lelki-szellemi társ. Nemrégiben csodálkoztam rá, hogy nekem önmagamban többnyire csak fél-ízlésem van, és a fejemet fél-gondolatok töltik meg. Bármit tapasztalok, egy futó vélemény kíséretében elraktározom az agyamban, már alig várva, hogy megoszthassam itthon Julival, akinek a nézőpontja gyakran gyökeresen megváltoztatja első benyomásoimat, egészen új fénybe helyezi a tapasztaltakat. Korántsem vagyunk álompár, botladozunk és bénázunk mi is, mint mások, de ezt az elképesztő egységet megtapasztalni velem, nos, abban van valami természetfeletti.

Van különbség egy hívő és egy nem hívő alkotó munkája között?

Éppen Abbé François-nak, a szegénypasztoráció nagyhatású francia papjának könyvét olvasom: szerinte nem ott húzódik a demarkációs vonal, hogy ki hisz, ki nem hisz, hanem az önző és a szolgáló ember-típus között. Mindkettőből van bőven mindkét táborban. Az ő felfogásában az igazak azok, akiknek természetükké válik a másokkal való osztozás. Ha lehet olyan irodalmat csinálni, amely nem kiszolgál mindenféle igényeket, hanem szolgálja a legkülönbélebb igényű befogadókat, legyen szó bár dalszövegről, bábjátékról, gyerekversről, filozófiai költeményről, regényről, tárcanovelláról, esszéről, előadásról, műfordításról, akkor én emellett horgonyoznék le. Amúgy is kalandkedvelő ember vagyok, szeretem az alakváltozásokat, közegek az ezer formában forgolódo, táncoló, szikrázó irodalom. A megosztás, az osztozás, a szolgálat szándékán túl másik alapszempontom a szakmai becsület. Proust példaképnek állította elének a katedrálisok szobrászmestereit, mert azok három-négy emelet magasban is precízen megmunkálták a figurák hátát, fürtös haját, pedig ezeket legfeljebb a galambok és maga az Úr láthatta. Vagy még esetleg Quasimodo, a púpos harangozó. Fontos ez a minden részletre kiterjedő figyelem, mert egy szöveg sem csak annyi, amennyi látszik belőle. Már nem is tudom, kinek az aranyköpése, de mélységesen igaz, hogy egy jó mű mindig csak a jéghegy csúcsa, valódi súlyát nem a leírt, hanem a kihúzott sorok mennyisége adja. Egy tisztességgel megmunkált alkotás igenis közelebb vihet Istenhez, bár persze a hit sokkal inkább kegyelem és szívbeli nyitottság dolga, szüntelenül munkálkodni kell rajta. Önmagában egy mázsa jó könyv sem téríthet meg senkit, minden a személyes és eleven Isten-kapcsolat meglétén vagy hiányán múlik.